

Konferencia *Česká literatura a film IV*

Lenka Tkáč-Zabáková – Hana Guzmická (Nitra)

Dňa 19. 10. 2016 sa na Fakulte stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre konal už 4. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie s názvom *Česká literatura a film*. Odbornými garantmi tohto každoročného podujatia sú profesori Miloš Zelenka a Tibor Žilka. Za nielen tradičnú, ale aj pozoruhodnú pokladáme spoluprácu s Veľvyslanectvom Českej republiky v Bratislave, ktoré sa podieľalo i na finančnej podpore tohto projektu. Otvorenie konferencie sa uskutočnilo za účasti dekanky fakulty Žofie Bárcziovej, tá prejavila úprimnú radosť z úspechu konferencie, ktorá každoročne osloví množstvo odborníkov na danú problematiku nielen zo Slovenska, ale i zo zahraničia. Následne sa slova ujal tajomník Veľvyslanectva Českej republiky v Bratislave Ondřej Pometlo, ktorý v príhovore vyslovil potešenie z toho, že konferencia každý rok dosahuje vysokú akademickú kvalitu a teší sa na ďalšiu spoluprácu. Hostí privítal aj riaditeľ Ústavu stredoeurópskych jazykov a kultúr Tibor Žilka, ktorý poukázal na dôležitosť a význam špecifických podujatí, akým je aj toto stretnutie odborníkov z oblasti českej kultúry a umenia.

Ako prvý prednášal Petr Kučera zo Západočeskej univerzity v Plzni. Ústrednou postavou jeho príspevku bol český športový novinár, reportér a neskôr prozaik Ota Pavel, ktorého osud a životný príbeh poznačili aj jeho tvorbu. V sedemdesiatich rokoch ho otec prihlásil do KSČ a tento „píšuci reportér“ židovského pôvodu sa spolu s Hrabalom stal alternatívou k tomu, čo v Čechách v sedemdesiatych rokoch minulého storočia oficiálne vychádzalo. Jeho literárna tvorba bola zasadená do židovského kontextu a rád využíval rozpor prísnej vizuálnej tradície judaizmu a západného sveta, svojich hrdinov s často biografickými prvkami staval do pozície outsidera. Postavou niektorých diel bol jeho otec, pričom rád využíval prostriedky antiliterárnosti, ako napríklad gýč, sentiment a fantáziu.

Hostujúci vysokoškolský pedagóg Roman Shkilev z Kazaňskej federálnej univerzity sa vo svojej prezentácii venoval téme holokaustu a „Pražskej jari“ v dielach židovských spisovateľov v českej literatúre. Vyzdvihol prínos tvorby Arnošta Lustiga, Ladislava Grosmana či Franza Kafku a význam ruskej židovskej komunity v Izraeli, ktorá zabezpečuje preklady diel týchto autorov do ruštiny. Zároveň zdôraznil význam migrácie stredoeurópskeho obyvateľstva, vďaka ktorému došlo k celkovému rozšíreniu stredoeurópskej židovskej literatúry v ruskom priestore.

S ďalším príspevkom vystúpil Petr Bubeníček z Masarykovej univerzity v Brne, ktorý analyzoval moderné adaptačné procesy a ďalšie aktuálne otázky z oblasti originality textu či model samotných adaptačných štúdií. Vyzdvihol význam publikácie *Teória adaptácie* od Lindy Hutcheon, ktorá sa venuje danej problematike nielen ako výsledku, ale aj procesu, presahujúc štúdiá intermediality.

Michaela Malíčková z Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie Filozofickej fakulty UKF, ktorá sa vo svojom výskume dlhodobo venuje tematike sémantického preverovania upírskej postavy, predstavila románovú ságu českej autorky Jenny Nowak.

S prednáškou vystúpil i literárny kritik Alexej Mikulášek, ktorý v minulosti spolupracoval na vydaní slovníkovej príručky *Literatura s hvězdou Davidovou*. Jeho príspevok na konferencii bol zameraný na otázku stereotypov v tvorbe Martina Nezvala a ich využitia vo filmovej adaptácii jeho románu *Jak ulovit miliardáře*. Príspevok Radka Malého bol venovaný súčasnej českej literatúre pre deti a mládež a jej stvárneniu vo filme. Autor ponúkol náhľad na niekoľko českých filmov určených detskému divákovi, ako napríklad *Už zase skáču přes kaluže*, *Káča a krokodýl* či *Táto, sežeň štěně!* Vychádzajúc z bohatej tradície českej tvorby pre spomínanú cieľovú skupinu poukázal aj na zmenu terminológie – aj napriek zachovaniu inšpiračných zdrojov

v klasických českých literárnych predlohách a iných aspektov, v nedávnej minulosti sa po vzore západnej produkcie aj v českom filmovom priemysle začalo presadzovať pomenovanie „rodinný film“.

V závere dopoludňajšieho bloku odznela prednáška Petra Žantovského z Fakulty žurnalistiky Karlovej Univerzity v Prahe, ktorý zmapoval českú literatúru ako inšpiračný zdroj českej kinematografie pred a po roku 1990. Neobišiel ani československú novú vlnu, ktorá je všeobecne považovaná za jedno z najvýznamnejších období nielen lokálnej kinematografie.

Po krátkej prestávke pokračoval poobedňajší blok prednášok v dvoch sekciách. Úvodná prednáška v jednej z nich patrila Tatiane Ďuricovej, internej doktorandke Karlovej univerzity v Prahe, ktorá sa vo svojom výskume venuje filmovým adaptáciám rozprávky Josefa Kajetána Tyla *Strakonický dudák* a ich komparácii. Prvá filmová adaptácia dudáka vznikla v roku 1937 v režii Svatopluka Innemanna s názvom *Švanda dudák*. V roku 1955 uzrel svetlo sveta film režiséra Karla Steklého *Strakonický dudák*. Posledná adaptácia s názvom *Hvězda padá vzhůru* je z roku 1974. V diskusii nazval P. Kučera Tyla „ikonickou postavou českosti“. Zaujímavá bola aj prednáška Petry Baďovej z Ústavu literárnej a umeleckej komunikácie FF UKF s názvom *Semiotika podkrovia a pivnice* s prioritným zameraním na filmy *Na půdě aneb Kdo má dneska narozeniny?* a *Do pivnice*. Predstavila model pivnice a podkrovia v hororoch a rozprávkach. Režisérom prvého z menovaných filmov je jeden z najoriginálnejších a najuznávanejších tvorcov v oblasti animovaného filmu Jiří Bárta. Druhý režíroval Jan Švankmajer. Tému *Markéta Lazarová – Od Vančury k Vláčilovi* analyzoval Martin Lukáš z olomouckej univerzity. Koncentroval sa na literárno-kritickú recepciu *Markěty Lazarovej* ako na objekt spoločenskej diskusie. Prednášajúci komparoval a analyzoval literárnu predlohu a film režiséra Františka Vláčila *Markéta Lazarová*, ktorý bol v roku 1998 v ankete filmových kritikov vyhlásený za najvýznamnejší film storočnej histórie českej kinematografie a zároveň najdrahším československým filmom šesťdesiatych rokov. Dodnes je *Markéta Lazarová*

fenoménom tak v literatúre, ako vo filmovom umení. Posledná prednáška patrila Janovi Jindrovi z Karlovej univerzity v Prahe. Prítomným priblížil adaptácie Jiráskovej *Lucerny* vo filmoch režiséra Karla Lamača, ktorého označil ako „vedúcu osobnosť tzv. zlatej éry medzivojnovnej československej kinematografie“.

V úvode druhého popoludňajšieho bloku Nikola Danišová priblížila motív transfigurácie v básnickej rozprávke Františka Hrubína *Kráska a zvířata* a jej filmovej adaptácie *Panna a netvor* natočenej českým režisérom slovenského pôvodu Jurajom Herzom. Jeho postava „zvierata“ má okrem atribútov tradične čiastočne ľudskej, čiastočne animálnej postavy dominujúce negatívne až hororové duševné aj fyzické charakteristiky netvora v pravom slova zmysle. Ďalšia prednáška Lenky Tkáč-Zabákovovej sa venovala analýze a hľadaniu spoločných a rozdielnych znakov filmových adaptácií venujúcich sa téme operácie Antropoid. Autorka sa zamerala na pôvodnú Sequensovu snímku z roku 1964, ktorá mala názov *Atentát*, a modernému spracovaniu rovnakej udalosti, ktoré v roku 2016 vzniklo vďaka medzinárodnej koprodukcii pod vedením britského režiséra Seana Ellisa, *Anthropoid*. V poslednej prezentácii tejto sekcie sa Martin Kudláč, rovnako ako predchádzajúci autori príspevkov v tomto doktorandskom bloku pôsobiaci na UKF, venoval českej kinematografii prítomnosti a blízkej budúcnosti a rôznym podobám literárnych vplyvov na ňu. Vyzdvihol jedinečnosť súčasných postmoderných spracovaní historických a iných námetov, s dôrazom na vizuálnosť spracovaní a ich vysokú kvalitu, experimentátorstvo, narušanie tradičných žánrových vzorcov a vznik hybridných formátov, ktoré sa stávajú neoddeliteľnou súčasťou modernej českej filmografie. Po odznení záverečného slova od pracovníka Ústavu stredoeurópskych jazykov a kultúr a zároveň organizačného garanta konferencie *Česká literatura a film* Štefana Timka bola jej oficiálna časť ukončená. Diskusia o výnimočnosti príspevkov a celého podujatia ešte nejaký čas doznievala priestormi fakulty pod Zborom.

Mgr. Lenka Tkáč-Zabáková / lenka.tkaczabakova@ukf.sk

Mgr. Hana Guzmická / hana.guzmicka@ukf.sk

Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr

Fakulta stredoeurópskych štúdií, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Nitra, Slovenská republika